

МЕТАФОРИЧНИТЕ И МЕТОНИМИСКИТЕ НАЗИВИ НА ЛИЦА ВО СОВРЕМЕНИОТ МАКЕДОНСКИ КОЛУМНИСТИЧКИ ДИСКУРС

Жанета Набакова

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје
zaneta.savik@ff.ukim.edu.mk

Овој труд ја анализира употребата на метафоричните и на метонимските називи на лица во современиот македонски колумнистички дискурс, со фокус на нивната номинативна и дискурзивна функција. Истражувањето се заснова на корпус од десет политичко-општествени колумни, објавени на интернет страницата на дневниот весник „Слободен печат“, во месеците јануари и февруари 2026 г. Целта е да се покаже дека метафората и метонимијата не функционираат како стилска орнаментика, туку како систематски стратегии за именување, за вреднување и за позиционирање на општествените актери. Анализата покажува дека метафоричните називи најчесто се употребуваат во критички и во полемички контексти, каде што лицата се типизираат и вредносно се означуваат преку митолошки, зооморфни, воени домени и сл. Метонимските називи, пак, доминираат во аналитичкиот дискурс и овозможуваат економично упатување на лица преку нивната институционална, професионална или функционална улога, при што често се постигнува ефект на деперсонализација и пренос на одговорноста кон колективот. Комбинираната употреба на двата механизми ја потврдува вредносната природа на колумната и ја покажува метафоричната и метонимиската номинација, како клучен инструмент за обликување на јавната интерпретација на политичките и на општествените актери.

Клучни зборови: метафора, метонимија, називи на лица, современи колумни, дискурзивна номинација.

METAPHORICAL AND METONYMIC NAMES OF PEOPLE IN CONTEMPORARY MACEDONIAN COLUMN DISCOURSE

Žaneta Nabakova

Ss. Cyrill and Methodius University in Skopje
zaneta.savik@ff.ukim.edu.mk

This paper analyses the use of metaphorical and metonymic names of people in contemporary Macedonian opinion columns, focusing on their nominative and discursive functions. The study is based on a corpus of ten political and social columns published on the website of the daily newspaper Sloboden pečat in January and February 2026. The aim is to demonstrate that metaphor and metonymy do not function merely as stylistic ornamentation, but as systematic strategies for naming, evaluating, and positioning social actors. The analysis shows that metaphorical names are most frequently employed in critical and polemical contexts, where individuals are typified and evaluated through mythological, zoomorphic, military, and other domains. Metonymic names, by contrast, predominate in analytical contexts and enable economical reference to persons through their institutional, professional, or functional roles, often resulting in depersonalization and a transfer of responsibility to the collective. Ultimately, the combined use of these two mechanisms confirms the evaluative nature of this genre and highlights metaphorical and metonymic names of people as a key instrument for shaping public interpretations of political and social actors..

Key words: metaphor, metonymy, names of people, contemporary columns, discursive nomination.

1 Вовед

Колумната како жанр е вредносен текст: авторот не само што информира туку и интерпретира, вреднува и убедува. Во таков дискурс, именувањето на општествените актери (лицата, групите, институциите) е клучен механизам на аргументација. Наместо неутрални номинации, колумнистите често користат стратегии што овозможуваат брза ориентација на читателот, меѓу другото, преку метафора (домени што создаваат слика и вреднување) и преку метонимија (домени што понепосредно обезбедуваат референција и „скратен пат“ до идентификација).

Трудот се фокусира на прашањето на каков начин метафоричните и метонимските називи на лица функционираат во современиот македонски колумнистички дискурс и каква е нивната улога во именувањето, во вреднувањето и во позиционирањето на општествените актери. Врз основа на поставените истражувачки прашања, се формулира хипотезата дека метафоричните и метонимските називи на лица во современиот македонски колумнистички дискурс не се случајни стилски појави, туку систематски когнитивни и дискурзивни стратегии, при што метафората доминантно овозможува типизација и вредносна оценка, а метонимијата референциска економичност и деперсонализација на општествените актери.

2 Методологија и корпус

Корпусот на ова истражување го сочинуваат десет публицистички колумни, објавени на интернет-страницата на дневниот весник „Слободен печат“, во периодот од 22 јануари до 5 февруари 2026 г., и тоа колумната „Од каде му се парите на судијата Ристов?“ од Соња Крамарска (22.1.2026), „Кој не ја виде реката од работници?“ од Весна Дамчевска (29.1.2026), „Од минималната плата до максималната илузија“ од Абил Бауш (29.1.2026), „Политички хороскоп за 2026: Нема пробив кон ЕУ, нема избори“ од Петар Арсовски (30.1.2026), „Македонската свирка е најквалитетна во ракометна Европа“ од Стефан Крстески (2.2.2026), „АПИС со запис“ од Кирил Паковски (2.2.2026), „Трамп ги 'игра' европските држави една против друга“ од Денко Малески (3.2.2026), „Како Трамп ги отуѓи националистичките сојузници во Европа“ од Љупчо Поповски (3.2.2026), „Што ќе му биде последно на Мицкоски“ од Ерол Ризаов (4.2.2026) и „Сиљановска: Пенелопа од нашиот сокак“ од Виктор Габер (5.2.2026). Критериум за избор на текстовите беше нивната тематска и дискурзивна релевантност за анализата на метафоричните и на метонимските називи на лица во современиот македонски јавен дискурс. Корпусот опфаќа колумни од повеќе автори, што, пак, овозможува разновидност на стилови и на реторички пристапи, а истовремено задржува жанровска хомогеност бидејќи станува збор за политичко-општествени колумни. Временската компактност на корпусот овозможува синхрониски увид во актуелните дискурзивни практики, без значајни дијахрониски отстапки. Од колумните се ексцерпирани повеќе од 40 примери, што содржат метафорични и метонимски називи на лица.

Предмет на анализата се јазичните средства со кои лицата, сфатени како индивидуални или како колективни актери, се именуваат индиректно, преку метафора или преку метонимија. Како единица на анализа се третира секој лексички или синтаксички израз што функционира како алтернативен назив на лице, при што метафората и метонимијата се разгледуваат како стратегии на номинација и на позиционирање на актерите во дискурсот.

Методолошки, истражувањето се заснова на дискурзивно-семантичка анализа, со внимание кон функционалните аспекти на значењето. Кај метафоричните називи, преносот на значењето се темели на сличност и на вредносна проекција, при што лицата се претставуваат како морални, како идеолошки или како карактеролошки типови. Кај метонимските називи, пак, референцијата кон лицето се остварува преку неговата функција, институционалната припадност, професионалната улога, местото или дејството, што овозможува референциски економично, но дискурзивно ефективно означување.

Посебно внимание се посветува на дискурзивната функција на ваквите номинации, значи на тоа дали тие служат за вредносна оценка, за деперсонализација, или за проширување на одговорноста од поединецот кон колективот или кон институцијата. Анализата ја зема предвид и прагматичката димензија на именувањето – начинот на кој преку метафората и преку метонимијата се конструираат политички, институционални и морални идентитети, без нужно експлицитно именување на актерите. На таков начин, истражувањето има за цел да покаже дека во современата македонска колумнистика метафората и метонимијата функционираат како централни механизми за номинација на лица, овозможувајќи економично референцирање и, истовремено, силно идеолошко и вредносно позиционирање.

Иако анализата во овој труд се спроведува врз корпус од колумни, целта на истражувањето не е жанровска анализа на колумната, туку испитување на метафората и на метонимијата како номинативни и дискурзивни стратегии за именување и за позиционирање на општествените актери. Во таа смисла, колумната се разгледува, пред сè, како релевантен дискурзивен контекст каде овие јазични механизми се реализираат.

3 Теоретска рамка

Во современите лингвистички истражувања, метафората и метонимијата сè почесто се разгледуваат не само како стилски фигури, туку како основни когнитивни и номинативни механизми, со кои говорниците и авторите ја структурираат стварноста и ги идентификуваат нејзините актери. Во таа насока, важно е да се има предвид дека традиционалниот концепт на метафората долго време ја третираше како јазичен и реторички феномен, заснован врз сличноста меѓу два ентитети и резервиран за уметничкиот израз и за „талентирани“ говорници (Kövecses 2010[2002]: ix). Но, современото когнитивнолингвистичко гледиште, развиено од Џорџ Лејкоф и од Марк Џонсон (Lakoff and Johnson 1980), радикално го менува ова поимање. Според нив, метафората не е карактеристика на зборовите, туку на концептите¹, не служи само за естетски цели, туку за разбирање на апстрактни поими и претставува неизбежен дел од човековата когниција (Kövecses 2010[2002]: x; Lakoff and Turner 1989: xi). Таа не е „периферен украс“, туку основен механизам за структурирање на знаењето и на искуството, што ја прави суштинска за обликувањето на јазикот, на мислењето и на културната стварност (Wierzbicka 1992: 25). Особено во публицистичкиот и во политичкиот дискурс, метафората и метонимијата функционираат како средства за именување лица, при што личното име се заменува со преносен назив, што истовремено носи интерпретација, вредносна проценка и позиционирање. Следствено на тоа, метафората може да се сфати како номинативна стратегија, која го именува лицето преку при-

¹ Во рамките на когнитивната лингвистика, концептите се сфаќаат како ментални репрезентации на категориите (Taylor 1995: 295), додека когнитивните домени претставуваат кохерентни области на искуството што овозможуваат разбирање и употреба на лексичките единици (Lakoff and Johnson 2003[1980]; Evans and Green 2006: 230).

пишување на карактеристики од друг домен. Таа не служи само за сликовит опис, туку и за типизација на човековото однесување – лицето не се именува како конкретен индивидуален субјект, туку како носител на одреден карактеролошки или функционален модел. Така, метафоричниот назив воспоставува нова, семантички згусната референција, во која се вградени очекувани обрасци на дејствување, морални квалитети и општествени улоги. Клучно во ваквото разбирање е тоа што метафората го конструира лицето како тип. Преку метафоричниот назив, личноста се преобразува во симболичка фигура, што овозможува економично и истовремено експресивно именување. Во публицистичкиот дискурс, ова води кон тоа лицата да се појавуваат, на пример, како *сверови*, *волци*, *јасџреби*², или како *митолошки јунаци*. Овој процес се заснова врз концептуален трансфер меѓу домени, при што поапстрактниот поим се разбира преку поконкретен (Саздов 2004: 123).

Метонимијата, од друга страна, функционира на поинаков принцип. Како што укажуваат Симоска и Набакова (Simoska und Nabakova 2025), метонимијата се темели на реална, контекстуално препознатлива врска, при што не се активира сличност туку контакт, припадност или функционална поврзаност. Во когнитивнолингвистичка смисла, за разлика од метафората ($X = Y$), метонимијата се дефинира како релација X НАМЕСТО Y , при што двата елементи припаѓаат на ист концептуален домен (Саздов 2004: 123). Кога станува збор за именувањето лица, метонимијата овозможува референција кон човекот и преку неговата функција, институционалната улога, професионалната припадност, дејството, или колективот во кој е вграден. Во такви случаи, лицето не се именува како индивидуален субјект, туку како носител на улога, на пр. *влагата*, *медиумите* или *Брисел*. Метонимскиот назив, во ваквите случаи, ја пренесува информацијата „кое е лицето“, не преку личниот идентитет, туку преку позицијата што ја зазема во општествениот или во институционалниот систем. Ова овозможува референциска економичност, но и одреден степен на деиндивидуализација бидејќи одговорноста и дејствувањето се прикажуваат како својство на функцијата, а не на поединецот. Особено значајно, во овој контекст, е тоа што метонимијата често ја замаглува границата меѓу поединецот и институцијата. Кога се говори за *влагата* или за *Европа*, референцијата формално е насочена кон апстрактен ентитет, но интерпретативно таа секогаш се однесува на конкретни луѓе, кои одлучуваат, дејствуваат и понесуваат одговорност. На таков начин, метонимијата станува доминантен механизам за именување лица во аналитичкиот дискурс, каде што директната персонализација неретко се смета за секундарна или за непожелна. Во споредба со метафората, која има изразито вредносна и типизирачка функција, метонимијата делува понеутрално. Сепак, токму оваа привидна неутралност ѝ овозможува силен дискурзивен ефект: преку изборот на метонимскиот назив се одредува од кој агол лицето ќе биде перципирано – како носител на власт, како извршител, како дел од колектив, или како анонимен функционер. Во оваа смисла, метонимијата има важна текстуална функција: таа придонесува за текстуалниот континуитет, додека метафората ја обезбедува кохеренцијата (Kern 2010: 87, цитирано според Spieß 2015: 335). Метонимските концепти се систематски втемелени во искуството, често дури и попросирно од метафоричните, бидејќи се базираат на директна физичка или на каузална поврзаност (Саздов 2004: 127f.).

Може да се заклучи дека метафората и метонимијата не се „периферни“ стилски изразни средства, туку централни стратегии на номинација, преку кои се конструираат јавните идентитети, се распределува одговорноста и се обликува интерпретацијата на општест-

² Особено продуктивен изворен домен за метафоричното именување на лица е токму животинскиот свет зашто располагаме со стабилизирани шеми за „карактерот“ на животните и за нивната проекција врз човекот (сп. Савиќ 2024).

вените актери. Овој теоретски пристап овозможува нивно систематско анализирање, како називи на лица во современиот македонски колумнистички дискурс, без сведување на нивната функција на „реторичка орнаментика“.

4 Метафоричните и метонимиските називи на лица во одбраните колумни

4.1 Метафоричните називи на лица

Во анализираниите колумни, метафоричните називи на лица најчесто се јавуваат во критички и во полемички контексти, каде што конкретни политички актери се преименуваат преку митолошки, животински, културно-религиски и преку други категории. Така, во самиот наслов на колумната од Габер (2026) („Сиљановска: Пенелопа од нашиот сокак“), конкретен државен функционер се означува преку митолошка фигура каква што е Пенелопа, при што оваа метафора служи за реконцептуализација на политичкото дејствување како одложување, тактизирање или симболичка немоќ.³

Дипломатите во колумната од Габер (2026), пак, се метафорично именуваат како „шрафови“, со што се активира метафора што ги редуцира лицата на функционални делови во поголем политички апарат:

- (1) *Дипломатите се одговорни државни службеници, но за жал „шрафови“⁴, кои собираат информации и нудат варијанти, [...].* (Габер 2026)

Метафоричните називи во колумната од Ризаов (2026), како *јастуреби* и *волци трабливи*, индиректно ги именуваат луѓето зад институциите и зад политиките. Овде метафората дејствува како вредносно означена номинација на лице, при што се постигнува деиндивидуализација и морална типизација:

- (2) а. *Заев и Филипче сигурно стојат зад тоа за да му го земат претседателското место. Почекај уште неколку денови додека **јастуребите** на ВМРО-ДПМНЕ не го откријат тоа.* (Ризаов 2026)
- б. *При тоа ја издвојувам како најсилна парафраза на Исус, која етикетираници на научник и филозоф: „Пазете се од лажните претседатели што доаѓаат во овча кожа, а однајре се **волци трабливи**“. Ова идеално и инспиративно се вклопува со еден друг претседател, [...], кој за да ги елаборира македонските повеќедековни страдања се повикува на античкиот митови за Одисеј и за Пенелопа. Жална и кутира Македонија на што си дадна. Митовите да ни бидат аргументи.* (Ризаов 2026)

Во следниот пример од Крамарска (2026), изразот *крујни риби* функционира како зоморфна метафора за влијателните поединци. Пренесена од доменот на животинскиот свет во општествено-политичкиот дискурс, метафората ја концептуализира хиерархијата на моќ преку големината, како мерка за значење и за влијание:

³ Во колумната од Габер наидуваме и на метафорична рамка, во која клучните метафорични називи и алузии се *Пенелопа – ‘Сиљановска’, чекање на Одисеј – ‘ЕУ-интеграцијата’, петата на Ахил – ‘структурната слабост’.*

⁴ Истакнувањето зборови со болдирани букви во примерите е интервенција на авторката.

- (3) а. *Дали судијата ѝоседува информации со кои може да ѝовлече со себе и групи крујни риби.* (Крамарска 2026)

Во истиот авторски дискурс, метафората *крујни сверки* претставува уште поексплицитна зооморфна номинација за општествено моќните поединци. За разлика од релативно конвенционалната метафора *крујни риби*, називот *сверки* носи засилена негативна и морално осудувачка конотација, со која именуваните лица се прикажуваат како опасни, агресивни и заканувачки актери:

- б. *Јавноста и во следниите денови ќе ѝо следи будно овој уникален случај. Особено затоа што искусливо ѝо покажа дека некои крујни сверки што се најдоа зад решетки поради корупција, што ѝо на волшебен начин станаа чесни граѓани.* (Крамарска 2026)

Во следниот пример од Поповски (2026), синтагмата *ѝоулистичкиите армади* функционира како колективна воена метафора за политички актери и за движења. Преку воениот лексикон, популистичките групи се концептуализираат како организирани, масовни и дисциплинирани формации, чија моќ произлегува од бројноста и од агресивната реторика, а не од институционалната легитимност:

- (4) *И агресивниот став на Трамп за заземање на Гренланд дојде како шок за овие ѝоулистички армади, затоа што значеше и ѝоикојување на нивниите ѝропаѓандни и идеолошки креда.* (Поповски 2026)

Интересен е и примерот од истиот автор, во кој називот *икона* функционира како културно-религиска метафора за политичкиот авторитет и за симболичката недопирливост. Роналд Реган се концептуализира не само како поранешен претседател, туку и како канонизирана фигура во колективната меморија на Републиканската партија:

- (5) *Со истата историска реторика, како и нашиот премиер, што своето ѝретсегајелство ѝо пројласува за историско, [...]; дека дури ни **иконата на републиканците**, Роналд Реган, не е ништо спрема неа, [...].* (Поповски 2026)

Во следниот пример, називот *штетници* функционира како силно негативна биолошка метафора за општествени актери или за цели индустрии. Преку пренесување од доменот на инсектите и на паразитите кон сферата на човекот и на општествениот живот, метафората извршува радикална вредносна редукција и дехуманизација, при што именуваните субјекти се лишуваат од легитимитетот и од моралната сложеност:

- (6) *Но што текот служи и како вовед за најад врз, како што самиот ти нарекува, „дежурните дефејстиви“ кои, цитирам, „не ѝројуштаат да ти вовлекуваат и иртите на среќа во оваа дебата за Законот за ѝушење и кои, без соодветни аргументи и заради одредени исклучоци, целата индустрија на штојан ја ствааат на врвот на **оштетени штетници**“.* (Поповски 2026)

Во следниот пример од Дамчевска (2026), изразот *критична маса* функционира како научна метафора преземена од доменот на физиката. Пренесена во општествено-поли-

тичкиот дискурс, метафората се користи за да ја означат бројноста и кохезијата на граѓаните, како предуслов за ефикасно колективно дејствување:

- (7) *Работничкиот протест за поболеша илаци покажа силносни, покажа дека илаци квалитетна критична маса во државава со висок демократски капацитет и ја покажа силата на народот.* (Дамчевска 2026)

А, во следниот пример од истата авторка, називот *контрафронт* функционира како воена метафора, преку која се концептуализира политичката и општествената конфронтација. Преземен од доменот на воените судири, терминот ја прикажува јавната сфера како поле на спротивставени фронтови, во кои различни колективи дејствуваат координирано и антагонистички:

- (8) *Но, во исто време покажа колку има силен контрафронт, [...], кој ги окарактеризира протестите како ирритаци, гласно зборува против илаци шито бараат илаци висок илаци?!* (Дамчевска 2026)

Иако во следниот пример станува збор за спортски дискурс, изразот *кремо* во *судиска фела* е особено интересен поради комбинираната употреба на метафора и на метонимија. Метафората *кремо* функционира како вредносна, хиерархиска номинација што означува елита, односно најквалитетниот дел од една целина, додека *судиска фела* претставува метонимски назив за конкретните судии како професионална група:

- (9) *Ке остане неознаница зошто ЕХФ се одлучи така лесно да се откаже од „кремо во судиска фела“ и која е причината да се обидат да им се фрли црна дамка.* (Крстески 2026)

4.2 Метонимските називи на лица

Метонимијата, за разлика од метафората, се карактеризира со поумерен тон – лицата најчесто се именуваат преку својата институционална или преку својата функционална позиција, на пр. *индустрија, елита, медиуми, синдикати, институции, правосудни органи, органи на работното, политичка, партија, десница, администрација, влада, власит, опозиција, држава, меѓународна заедница, Брисел, Америка, Европска/Европска Унија, Европски совет*:

- (10) а. *Здравите навики кај младите не можат да произлезат од програмите финансирани од индустрија што профитира токму од нивната изложеност на порок.* (Паковски 2026)

⁵ Називите *правосудни органи* и *органи на прогонот* формално содржат телесна лексика (*органи*), што теоретски би можело да отвори и метафорична интерпретација (‘државата како тело’). Сепак, во анализираниите примери, тие се третираат како метонимски називи зашто функционираат како конвенционализирани институционални означувачи за конкретни служби и за лицата што дејствуваат во нивната рамка. Во овие случаи не се активира експлицитна реконцептуализација на државата како организам, туку се остварува референција кон носителите на одредена функција преку институционалниот назив, што е типично за метонимијата од типот институција → лица.

- б. *Етзалијацијата и восхиќој од Трамџ се судрија со еден од клучниите принципни на **крајно десничарската елија** на континентој: националној суверенитет.* (Поповски 2026)
- в. *Повеќе произведени добра не значи дека се распределени поеднакво [...], доколку само **мала елија** ужива во потолемој дел од ресурсите.* (Челиковиќ 2026)
- г. *Неколку илјади фински граѓани денот ситојат во долти редици во Хелсинки чекајќи да добијат хуманитарни пакети храна. **Медиумите** и годинава не пропуштија да пренесат пакви слики од главниот град на најсреќната земја во светот.* (Челиковиќ 2026)
- д. *Во развиена економија, **државата** е така што мери колку чини живојот. Кај нас така улогата ја имаат **синдикалите**, додека **институциите** молчат.* (Бауш 2026)
- ѓ. *А, која дебатата ќе се сведе на ниво „рамна ли е земјата или е јајце“, штоаш комуникацијата станува банална, а **институциите** се парализирани.* (Бошњаковски 2026)
- е. *И каде бил судијата во тие два дена. Дали претоварал со **правосудните органи**, за што претоварал и дали мекајта претворска мерка е резултат на тие претовори.* (Крамарска 2026)
- ж. *Ако кај судијата претходно бил вршен претрес и во ситанот во Скопје како што јавија **некои медиуми**, дали тој оситанал под ПИМ-мерки и штоа, и зошто ако то следеле, **органите на прогонот** не знаеја штоа каде е тој.* (Крамарска 2026)
- з. *Ние веќе имаме толку многу време заубено и толку многу исцрпената држава што наместо **владејачката партија** да пушта партиски соопштение дека „ССМ и претседателот Слободан Трендафилов се разоткриени“, нека прешетта малку низ комитетите [...].* (Дамчевска 2026)
- с. *Критиката на Ц.Д. Венс за задушвање на слободата на говорот во Европа беше во прилог на **десничарските партии** во Европа и американската желба тие да дојдат на власт.* (Малески 2026)
- и. *Контроверзната Ситратеја за национална безбедност на САД од крајот на минатата година наведе дека „расистичкото влијание на **патриотските европски партии** дава причина за толем оитимизам“.* (Поповски 2026)
- ј. *Ексцесионизмот на Трамџ и неговата подготвеност да го искористи економското влијание за да го постигне штоа, ја ситава **крајната десница** во Европа во тешка позиција.* (Поповски 2026)
- к. *Денес ова пророштво се остварува: **администрацијата** на Трамџ почнува да „игра“ **една европска држава против друга**.* (Малески 2026)
- л. *Не може нашите работници да бидат продуктивни со „фиќо“ во тирка со некој што вози „мерцедес“. Треба и **Владата** да се запраша што се случува со продуктивноста на работниците? (Дамчевска 2026)*
- љ. *За премиерот ова значи историско признавање за нивојот на демократија во државата [...]. Сејко штоа то прикажа како успех на **актуелната влада** постигнат во 19 месеци од мандатот.* (Ризаов 2026)
- м. *Второто прашање за 2026 е дали ќе има предвремени парламентарни избори. **Власта** ујорно вели не, но штоа кај нас никоаш не било гаранција – најошт.* (Арсовски 2026)
- н. *Четврто, дали **опозицијата** ќе се реформира, на што пак ти обврзува нивната политичка позиција во моментот.* (Арсовски 2026)

- њ. *Прво, ѝосѝои ѝриѝисок од меѓународнаѝа заедница ѝроѝив избори, смеѝајќи дека ѝше не би донеле никакви ѝозначајни ѝромени на ѝолиѝичкаѝа сцена [...].* (Арсовски 2026)
- о. *Без ѝоа ќе чекаме уѝиѝе сѝо ѝодини да сѝаса ѝисмоѝо од **Брисел** како во новелата на Габриел Гарсија Маркес „На ѝолковничкоѝ нема кој да му ѝишува“ [...].* (Ризаов 2026)
- п. *Зайѝишани во времето на униѝоларнаѝа ера на ѝоѝѝална американска доминаѝија со **свеѝскаѝа ѝолиѝика**, коѝа **Америка** и **Евроѝа** беа обединеѝи околу европскоѝи ѝроекѝи, зборовиѝе звучеа ѝолку неверојатни.* (Малески 2026)
- р. *[...] **Евроѝискоѝи советѝ** да донесе заклучок со кој ќе биде ѝоѝвргено дека нема најѝамошни веѝа или условувања во врска со македонскоѝи јазик и иденѝиѝеѝи.* (Ризаов 2026)

Во наведените примери, метонимскиот принцип систематски го фаворизира колективното именување наспроти индивидуалната номинација. Наместо на конкретните носители на одлуките, одговорноста и агентивноста се припишуваат на апстрактни или на институционални колективи. Со ова, поединечните актери дискурзивно се „раствораат“ во колективниот субјект, што резултира со поумерен бирократски тон, но и со извесна деперсонализација на политичката одговорност. Колективните метонимии овозможуваат генерализација и структурна критика, но истовремено ја „замаглуваат“ индивидуалната улога и личната одговорност, што е карактеристично за аналитичкиот и за коментаторскиот медиумски дискурс.

Во анализираните колумни често се појавува и колективниот поим *јавносѝ*, како метонимски назив за лица, при што поимите *јавносѝ*, *криѝичка јавносѝ* или *јавно мислење* не упатуваат на апстрактна категорија, туку на конкретни граѓани, на медиумски актери, или на општествени групи. Ваквите називи функционираат како персонифицирани колективи, кои во дискурсот добиваат способност да „слушаат“, да „бараат одговор“, да „следат“, или да „вршат притисок“:

- (11) а. *Треѝо, и можеби најзначајно, ѝука е **јавноѝо мислење**: ѝредвремениѝе ѝарламентѝарни избори кај **ѝолем дел од јавносѝа** се доживуваат како ѝрик на ѝолиѝичкиѝе елѝѝи за свои ѝоѝреби.* (Арсовски 2026)
- б. ***Јавносѝа** и во следниѝе денови ќе ѝо следи бундо овој уникатѝен случај.* (Крамарска 2026)

Интересни се и следните примери од Бошњаковски (2026) и од Паковски (2026):

- в. *Исѝанбулскаѝа конвенѝија, реално, реѝико коѝа била ѝема надвор од **експерѝ-скиѝе круѝови**. Сеѝа сѝана. И искрено, мене веќе не ми е важно како – важно е иѝѝо **јавносѝа** ѝовѝорно слушна за документиѝ иѝѝо ѝреба да значи заѝѝѝѝѝа од насилсѝиво.* (Бошњаковски 2026)
- г. *Под ѝезаѝта дека **дел од криѝичкаѝа јавносѝ** „уѝорно сака да најрави ѝаралела меѓу реѓулирањето на ѝушењето во јавниѝе ѝросѝори и леталноѝо ѝререѓување иѝри на среќа“, Сѝоименов ѝонаѝаму ѝвргди дека акѝуелниѝи закон за иѝри на среќа е еден од најресѝѝриѝивниѝе на Балканѝи.* (Паковски 2026)

Во примерот од Бошњаковски (2026) се воспоставува интересен дискурзивен пар *екс-џерџскиџе круџови* наспроти *јавносџа*, кој функционира како структурна метонимија за два различни општествени актери. *Ексџерџскиџе круџови* ги означуваат стручните и професионалните заедници, додека *јавносџа* упатува на граѓаните, како поширок, неексплицитан колектив.

Слично, во примерот од Паковски (2026), *криџичкаџа јавносџ* функционира како метонимски назив за конкретна, вредносно позиционирана група актери, чиј заеднички именител не е институционалната припадност, туку изразениот став. Така, *криџичкаџа јавносџ* се конструира како активен општествен актер со јасна позиција, при што нејзината метонимиска употреба овозможува генерализација и дистанцирање од конкретните носители на ставовите.

Интересен е и следниот пример од Арсовски (2026), каде синтагмата *разџалено џласачко џџело* содржи метонимиска основа, но нејзината дискурзивна сила произлегува од метафоричниот атрибут *разџалено*, преку кој политичкиот колектив се концептуализира како инфантилен и како зависен субјект:

(12) *Имаме разџалено џласачко џџело навикнаџо на џензии, субвенџии, државна џомош и слично, џџо на власџа џраџџично џ џи врзува раџеџе во каква било џосуџџинска реформа џџо би ја найравила економџаџа џококонкурентна и џооџџорна.* (Арсовски 2026)

Иако станува збор за спортски дискурс, синтагмата *македонска свирка* во колумната од Крстески (2026) („Македонската свирка е најквалитетна во ракометна Европа“) претставува особено интересен пример за метонимија. *Свирка* означува звук, дејство или инструмент, но во конкретниот дискурзивен контекст, таа не упатува на самото дејство, туку на носителите на тоа дејство – македонските ракометни судии. Така, преку поместување од инструментот/акцијата кон лицата, *македонска свирка* функционира како колективен назив за македонската судиска елита, при што спортската терминологија се користи за позитивна идентификација и за вредносна афирмација на една професионална група.

5 Заклучок

Анализата на корпусот од десетте колумни на „Слободен печат“ покажува дека метафоричното и метонимското именување лица претставува систематски, функционално мотивиран и дискурзивно продуктивен механизам во современиот македонски колумнистички дискурс. Метафората доминантно служи за интерпретација и за вреднување, додека метонимијата обезбедува економично и структурно референцирање, често со ефект на деперсонализација и на распределба на одговорноста. Нивната систематска и комбинирана употреба ја потврдува вредносната природа на жанрот и ја покажува колумната како простор во кој именувањето не е неутрален избор, туку централен дискурзивен инструмент за конструирање на јавната интерпретација на политичките и на општествените актери.

Во однос на метафоричните називи, анализата овозможува издвојување на неколку доминантни типови. Најпрво се јавуваат зооморфните метафори (*јасџреби, волџи џраб-ливи, круџни риби, круџни сверки*), преку кои политичките актери се концептуализираат како агресивни, како хиерархиски позиционирани, или како заканувачки субјекти. Пона-

таму, присутни се митолошките и културно-религиските метафори (*Пенелоја, икона*), кои овозможуваат симболичка типизација и историско или културно обликување на лицата. Третата група ја сочинуваат техничко-механичките метафори (*шрафови*), со кои поединците се редуцираат на функционалните елементи во пошироките системи, што резултира со деперсонализација. Забележливи се и воените метафори (*армади, контрарфронти*), кои ја концептуализираат јавната сфера како конфликтно поле, како и апстрактните метафори (*критична маса*), кои служат за рационализација и за квантификација на колективното дејствување. Во посебна група може да се вклучат и биолошко-деградирачките метафори (*штитеници*), кои имаат силна дехуманизирачка и делегитимирачка функција. Заедничко за сите овие типови е тоа што метафората доминантно функционира како средство за вредносна типизација, при што лицата се претставуваат како носители на одредени морални, идеолошки или карактеролошки модели.

Метонимските називи, пак, покажуваат висок степен на структурна стабилност и на функционална разновидност. Во анализираниот корпус доминираат институционалните и колективните метонимии (*влада, власт, опозиција, инстипуции, медиуми, Брисел, Европа*), преку кои лицата се именуваат индиректно, како дел од одредена организациска или политичка структура. Овие називи овозможуваат референциска економичност, но и систематска деперсонализација, при што одговорноста се пренесува од индивидуалниот субјект кон колективот. Посебна подгрупа претставуваат колективно-персонифицираните метонимии (*јавноста, јавно мислење, критичка јавност*), кои функционираат како квазиактери со дискурзивна агентивност. Дополнително, се забележуваат и функционално-професионалните метонимии (*правосудни органи, синдикати, администрација*), каде што лицата се сведуваат на својата улога во системот. Карактеристично за метонимијата е тоа што, иако делува понеутрално од метафората, има силен ефект врз обликувањето на перцепцијата бидејќи го определува аголот од кој се интерпретира општествениот актер.

Библиографија

- Савиќ, Ж. (2024). Лавот и лисицата. Животинскиот свет како мотивација за создавање германски и македонски називи на лица. Во Т. Гочкова-Стојановска, И. Тасевска Хаџи-Бошкова и Б. Карапејовски (ур.). *XII научен собир на Млади македонисти. Конференција во чест на проф. Лилјана Минова-Ѓуркова*, 29-30 мај 2023г., 85–96. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, УКИМ. [Savić, Ž. (2024). Lavot i liscata. Životinskiot svet kako motivacija za sozdavanje germanski i makedonski nazivi na lica. Vo T. Gočkova-Stojanovska, I. Tasevska Hadži-Boškova, i B. Karapejovski (ur.) *XII naučen sobir na Mladi makedonisti, Konferencija vo čest na Liljana Minova-Ĝurkova*, 29-30 maj 2023g., 85–96. Skopje: Filološki fakultet „Blaže Koneski“, UKIM]
- Саздов, С. (2004). *Семантичкото зорообразување во македонскиот стандарден јазик* (необјавена докторска дисертација). Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, УКИМ. [Sazdov, S. (2004). *Semantičko zoroobrazuvanje vo makedonskiot standarden jazik* (neobjavena doktorska disertacija). Skopje: Filološki fakultet „Blaže Koneki“, UKIM.]

- Evans, V. and Green, M. (2006). *Cognitive Linguistics. An Introduction*. New York: Routledge.
- Kövecses, Z. (2010 [2002]). *Metaphor: A Practical Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Lakoff, G. and Johnson, M. (2003 [1980]). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, G. and Turner, M. (1989): *More Than Cool Reason. A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.

- Simoska, S. und Nabakova, Ž. (2025). Possessivkomposita als metonymische Personenbezeichnungen. In S. Simoska (Hrsg.). *LIBER amicorum in honorem professoris Wolfgang Motsch. Festschrift zu Ehren des 90. Geburtstages von Prof. Dr. Wolfgang Motsch: Grundzüge deutscher Sprachstrukturen in Wort, Satz und Text*, 87–109. Skopje: Hll.-Kyrill-und-Method-Universität zu Skopje, Philologische Fakultät „Blaže Koneski“.
- Spieß, C. (2015). Metonymie und Metapher: Sprachdidaktische Perspektiven auf das sprachreflexive Potenzial zweier Phänomene. In C. Spieß und K.-M. Köpcke (Hrsg.). *Metapher und Metonymie: Theoretische, methodische und empirische Zugänge*, 323–354. Berlin, München, Boston: De Gruyter.
- Taylor, J. R. (1995). *Linguistic categorization. Prototypes of linguistic theory*. Oxford: Clarendon Press.
- Wierzbicka, A. (1992). *Semantics, Culture, and Cognition: Universal Human Concepts in Culture-specific Configurations*. New York: Oxford University Press.
- Арсовски, П. (2026). Политички хороскоп за 2026: Нема пробив кон ЕУ, нема избори. *Слободен ѝечай* [Интернет], 30 јануари. Достапно на: <https://www.slobodenpecat.mk/politichki-horoskop-za-2026-nema-probiv-kon-eu-nema-izbori/> [Пристапено на: 7 февруари 2026] [Arsovski, P. (2026). Politichki horoskop za 2026: Nema probiv kon EU, nema izbori. *Soboden pečat* [Online], January 30. Available from: <https://www.slobodenpecat.mk/politichki-horoskop-za-2026-nema-probiv-kon-eu-nema-izbori/> [Accessed: February 7, 2026]
- Бауш, А. (2026). Од минималната плата до максималната илузија. *Слободен ѝечай* [Интернет], 29 јануари. Достапно на: <https://www.slobodenpecat.mk/od-minimalnata-plata-do-maksimalnata-iluzija/> [Пристапено на: 7 февруари 2026] [Bauš, A. (2026). Od minimalna plata do maksimalna iluzija. *Soboden pečat* [Online], January 29. Available from: <https://www.slobodenpecat.mk/od-minimalnata-plata-do-maksimalnata-iluzija/> [Accessed: February 7, 2026]
- Габер, В. (2026). Сиљановска: Пенелопа од нашиот сокак. *Слободен ѝечай* [Интернет], 5 февруари. Достапно на: <https://www.slobodenpecat.mk/siljanovska-penelopa-od-nashiot-sokak/> [Пристапено на: 7 февруари 2026] [Gaber, V. (2026). Siljanovska: Penelopa od našiot sokak. *Soboden pečat* [Online], February 5. Available from: <https://www.slobodenpecat.mk/siljanovska-penelopa-od-nashiot-sokak/> [Accessed: February 7, 2026]
- Дамчевска, В. (2026). Кој не ја виде реката од работници? *Слободен ѝечай* [Интернет] 29 јануари. Достапно на: <https://www.slobodenpecat.mk/koj-ne-ja-vide-rekata-od-rabotnici/> [Пристапено на: 7 февруари 2026] [Damčevska, V. (2026). Koj ne ja vide rekata od работници? *Soboden pečat* [Online], January 29. Available from: <https://www.slobodenpecat.mk/koj-ne-ja-vide-rekata-od-rabotnici/> [Accessed: February 7, 2026]
- Крамарска, С. (2026). Од каде му се парите на судијата Ристов? *Слободен ѝечай* [Интернет] 22 јануари. Достапно на: <https://www.slobodenpecat.mk/od-kade-mu-se-parite-na-sudijata-ristov/> [Пристапено на: 7 февруари 2026] [Kramarska, S. (2026). Od kade mu se parite na sudijata Ristov? *Soboden pečat* [Online], January 22. Available from: <https://www.slobodenpecat.mk/od-kade-mu-se-parite-na-sudijata-ristov/> [Accessed: February 7, 2026]
- Крстески, С. (2026). Македонската свирка е најквалитетна во ракометна Европа. *Слободен ѝечай* [Интернет] 2 февруари. Достапно на: <https://www.slobodenpecat.mk/makedonskata-svirka-e-najkvalitetna-vo-rakometna-evropa/> [Пристапено на: 7 февруари 2026] [Krsteski, S. (2026). Makedonskata svirka e najkvalitetna vo rakometna Evropa. *Soboden pečat* [Online], February 2. Available from: <https://www.slobodenpecat.mk/makedonskata-svirka-e-najkvalitetna-vo-rakometna-evropa/> [Accessed: February 7, 2026]
- Малески, Д. (2026). Трамп ги „игра“ европските држави една против друга“. *Слободен ѝечай* [Интернет] 3 февруари. Достапно на: <https://www.slobodenpecat.mk/tramp-gi-igra-evropskite-drzhavi-edna-protiv-druga/> [Пристапено на: 7 февруари 2026] [Tramp gi “igra” evropskite državi

- edna protiv druga. *Soboden pečat* [Online], February 3. Available from: <https://www.slobodenpecat.mk/tramp-gi-igra-evrofskite-drzhavi-edna-protiv-druga/> [Accessed: February 7, 2026]
- Паковски, К. (2026). АПИС со запис. *Слободен ѝечай* [Интернет] 2 февруари. Достапно на: <https://www.slobodenpecat.mk/apis-so-zapis/> [Пристапено на: 7 февруари 2026] [Pakovski, K. (2026) APIS so zapis. *Soboden pečat* [Online], February 2. Available from: <https://www.slobodenpecat.mk/apis-so-zapis/> [Accessed: February 7, 2026]
- Поповски, Љ. (2026). Како Трамп ги отуѓи националистичките сојузници во Европа. *Слободен ѝечай* [Интернет] 3 февруари. Достапно на: <https://www.slobodenpecat.mk/kako-tramp-gi-otugji-nacionalistichkite-sojuznici-vo-evropa/> [Пристапено на: 7 февруари 2026] [Popovski, Lj. (2026). Kako Tramp gi otugji nacionalističkite sojuznici vo Evropa. *Soboden pečat* [Online], February 3. Available from: : <https://www.slobodenpecat.mk/kako-tramp-gi-otugji-nacionalistichkite-sojuznici-vo-evropa/> [Accessed: February 7, 2026]
- Ризаов, Е. (2026). Што ќе му биде последно на Мицкоски. *Слободен ѝечай* [Интернет] 4 февруари. Достапно на: <https://www.slobodenpecat.mk/shto-kje-mu-bide-posledno-na-mickoski/> [Пристапено на: 7 февруари 2026] [Što ke mu bide posledno na Mickovski. *Soboden pečat* [Online], February 4. Available from <https://www.slobodenpecat.mk/shto-kje-mu-bide-posledno-na-mickoski/> [Accessed: February 7, 2026]